Badanie pilotażowe nt. *Wpływu sztucznej inteligencji na model ryzyka audytu*

Scenariusz/kwestionariusz wywiadu strukturyzowanego

Wprowadzenie do rozmowy: Przedstawić cel badania.

Część 1. Metryczka *(wypełnia Ankieter) Do metodyki badań – charakterystyka respondentów*

1. **Imię i nazwisko** R38
2. **Stanowisko**

x	Audytor/Biegły rewident
	Dyrektor finansowy
	Nauczyciel akademicki
	Inne, jakie……..

3. **Sektor**

x	Sektor prywatny
	Sektor publiczny

4. **Doświadczenie zawodowe (liczba lat w zawodzie)** 17 lat
5. **Stopień/tytuł naukowy (jeśli dotyczy)** mgr
6. **Lokalizacja /miejsce zamieszkania** *(miejsce zamieszkania - osoba fizyczna):*
   Miejscowość:
   Kod pocztowy:
   Województwo: małopolskie

Część 2. Pytania merytoryczne

Pytania:

7. **Czy do tej pory znane było Panu/Pani zagadnienie dotyczące wykorzystania algorytmów opartych na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

x	Tak
	Nie

8. **Czy Państwo wykorzystują algorytmy oparte na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

x	Tak
	Nie
	Nie dotyczy

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

Tak, natomiast no oczywiście nie jest to jeszcze pewnie na jakąś taką bym powiedział dużą skalę. Tak jest to do wybranych jakiś testów. No i oczywiście tutaj prace związane z rozwojem tych algorytmów trwają cały czas i te programy i algorytmy są, że tak powiem unowocześniane co roku w zasadzie. Natomiast tak, generalnie stosujemy. To są rozwiązania albo globalne, albo stworzone gdzieś regionalnie.

9. **Czy spotkał/a się Pan/Pani z problematyką badawczą/dyskusją dotyczącą związku między wykorzystaniem AI a ryzykiem audytu?**

[x] Tak
[ ] Nie

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

Tak - no chociażby w jakiś takich naszych też wewnętrznych szkoleniach to zagadnienie gdzieś tam jest już od jakiś kilku lat poruszane.

10. **Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:**

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie przez audytora w procesie badania algorytmów/narzędzi opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.			x				
Stosowanie przez klienta programów finansowo-księgowych opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.					x		
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez klienta			X				
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez audytora			x				
W obu przypadkach ryzyko jest takie samo						x	

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*

Ad. 1) Czy wpływa na ryzyko audytu? Ja rozumiem, że ryzyko audytu tutaj rozumiemy jako ryzyko niewykrycia jakiegoś błędu w sprawozdaniu? Ja bym powiedział, że raczej nie - w sensie, że raczej no pomaga stosowanie w tych algorytmów. To ryzyko gdzieś tam można w lepszy sposób zaadresować nawet niż, nie wiem, samo stosowanie tych algorytmów miałoby jakoś podbić to ryzyko.

Ad. 2) No to tu raczej tak powiedziałbym z kolei: Tak. Znaczy tu jest jakby dwojako tak. Z jednej strony, jeżeli te algorytmy są prowadzone w prawidłowy sposób, i są w pewien sposób też kontrolowane te systemy oparte o kontrolę, no to tu pewnie tak. Natomiast tu jest pewne ryzyko, że właśnie coś nie będzie dobrze wprowadzone w tych algorytmach i że tak powiem, no pewne rzeczy będą się działy troszeczkę poza kontrolą, jakbyśmy wzięli przykład tych kontrolerów służb finansowo-księgowych, no i te służby, że tak powiem, no ponieważ to nie one księgują, gdzie one wprowadzają te niektóre rzeczy, tylko to robi system. To nie będą w stanie nawet, że tak powiem wytłumaczyć, dlaczego coś w ten czy w inny sposób się zadziało. Tak więc mówię tutaj, takie trochę powiedziałbym, że na tym etapie rozwoju tego tematu, bym powiedział, że jakieś tam ryzyko może lekko być wyższe, dlatego, że no jest kwestia właśnie sprawdzenia, na ile te algorytmy są prawidłowo wdrożone. Tak? I, że to jest bezpiecznie wdrożone do spółki.

Ad. 3) Znaczy, no to trochę to wszystko już jakby powiedzieliśmy. Tak, czyli jeżeli klient stosuje tę sztuczną inteligencję, elementy sztucznej inteligencji, no to jeżeli to jest stosowane, i jest to sprzęt testowany i jest to sprawdzone, no to de facto nawet to ryzyko może się zmniejszać. Natomiast no tu jest kluczowe, że tak powiem, żeby to w odpowiedni sposób wdrożyć. Tak więc na początku można powiedzieć jest wyższe w momencie, gdy to jest wdrażane, natomiast jak to już jest sprawdzone, działa,

wiemy, że tutaj jakby nie ma jakichś dziur i przeoczeń, no bo bym powiedział, że to ryzyko nawet jest niższe. Tak? To ja powiedziałam tutaj zaznaczył „raczej nie" ze względu na to, że jest to tylko w tym początkowym okresie.

Ad. 4) No to tu bym dał „raczej nie". No rozumiem, że te programy, które gdzieś tam audytorzy stosują lub raczej są to programy już przetestowane, wiem, że one w jakiś tam sposób działają i adresują odpowiednie ryzyka czy cele, które chcemy dzięki tym algorytmom osiągnąć, więc nie widziałem tego wyższego ryzyka, raczej właśnie nawet w drugą stronę. Tak? Czyli, że to ryzyko trochę niższe będzie.

Ad. 5) Tak. W obu przypadkach ryzyko jest takie samo. Bo jeżeli jest prawidłowo, te programy wdrożone i u audytora, i u klienta, No to one raczej wpływają właśnie na zmniejszenie. Jeżeli by były źle wdrożone gdzieś tam z jakimiś lukami niedopracowane, no to podwyższają i tu myślę, więc jakby to podobnie działa.

11. Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie AI przez audytora i/lub klienta powinno wpływać na wysokość opłaty za audyt (wynagrodzenia za audyt)							x
Stosowanie AI przez klienta powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt						x	
Stosowanie AI przez audytora powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt					x		

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*

Ad. 1) Tu powiedziałbym, że nawet zdecydowanie tak, bo z jednej strony no jest tutaj koszt. Po pierwsze, jeżeli chodzi o stosowanie przez audytora no to wynalezienie takiego programu, oprogramowania, algorytmów, odpowiednie ustawienia tego programu, żeby spełniał cele, które ma spełniać w ramach audytu, no i to nie są tanie rzeczy. To są naprawdę duże koszty i to się niestety gdzieś tam potem musi przełożyć też na wynagrodzenie klienta. Z drugiej strony, jeżeli klient z kolei stosuje AI, to też wymaga to od nas zaangażowania dodatkowych specjalistów, którzy że tak powiem, mają odpowiednią wiedzę i potrafią te elementy właśnie sztucznej inteligencji w systemach też odpowiednio jakby sprawdzić.
Ad. 2) To tak. Ja rozumiem, że tu to trochę wcześniej odpowiedziałem. Jeżeli klient stosuje sztuczną inteligencję, czy jakieś tam algorytmy, to pojawia się problem, że po prostu musimy zaangażować dodatkowych ekspertów, którzy znowu już są dość drodzy i stąd też ta zapłata musi być wyższa.
Ad. 3) To też tak jak powiedziałem, z jednej strony tutaj są można powiedzieć trochę efekty a z drugiej strony natomiast na pewno jakby w tej początkowej fazie, gdzie rozwijamy te systemy sztucznej inteligencji, to niestety one wpływają na wzrost opłaty. Bo w tym momencie gdzieś ten audytor musi te koszty, które są ponoszone na rozwinięcie takich systemów, muszą gdzieś być zwrócone w tych opłatach. Z kolei, jeżeli już te systemy będą działać, będą efektywnie działać, to wyobrażam sobie, że one mogą w pewnym momencie wpłynąć na obniżenie de facto nawet kosztów. Dlatego rozumiem, że część procesów będzie gdzieś tam właśnie wykonana automatycznie i nie trzeba będzie angażować takich zasobów ludzkich. I wtedy faktycznie, może to wpłynąć na obniżenie. Tylko to musi być już pewnie na troszeczkę innym etapie w rozwoju tych systemów sztucznej inteligencji w audycie. Tu bym powiedział „raczej tak" ze względu na to właśnie, że tak w pierwszej fazie to nawet zdecydowanie tak, natomiast później może to przyczynić się de facto do jakichś tam efektywności, którymi można będzie się podzielić z klientem, i gdzieś tam tą opłatę, nawet troszkę zmniejszyć czy wyhamować jakieś tam tempa wzrostu i tak dalej tych opłat.

12. W naszej pracy proponujemy rozszerzenie klasycznego modelu ryzyka audytowego o ryzyko sztucznej inteligencji w następujący sposób:

Audit Risk = Ryzyko nieodłączne x Ryzyko kontroli x Ryzyko przeoczenia x Ryzyko AI

gdzie: *Ryzyko AI = Ryzyko AI audytora x Ryzyko AI klienta*

Pytania do rozmowy:

12 a) Czy w Pani/Pana opinii takie rozszerzenie modelu jest uzasadnione? Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

Ja rozumiem to troszeczkę jako takie wydzielenie tego elementu, bo tak bym częściowo rozumiał te ryzyka związane ze sztuczną inteligencją. One już też tkwią chociażby w ryzyku kontroli, bo musi być kontrola nad tymi algorytmami. Nad tym bym faktycznie w systemie nikt nie mógł gdzieś tam ich zmienić i tak dalej i tak dalej, że one są testowane w ramach wdrożenia etc. Oczywiście z kolei w ryzyku nieodłącznym, jeżeli klient stosuje sztuczną inteligencję, to pewnie jest to taki czynnik, który byśmy pewnie brali pod uwagę, oceniając to ryzyko nieodłączne. Więc jeżeli to jest takie właśnie troszeczkę, wyciągnięcie kilku tam właśnie elementów ryzyka kontroli, z ryzyka nieodłącznego to czemu nie? Jakby tak jak najbardziej.

12 b) Czy według Pani/Pana wiedzy taki model (rozszerzony) jest już obecny w praktyce?

Szczerze no to z takim równaniem jeszcze się nie spotkałem do tej pory. Natomiast już ten temat sztucznej inteligencji jest coraz częściej gdzieś tam podnoszony, i też wykorzystywany, chociażby w audycie i też u klientów więc tak naprawdę to już jakieś tam wykorzystanie częściowe tego modelu już jest.

12 c) *Jeśli odpowiedzi na powyższe pytania (jedno lub oba) były twierdzące, dodatkowe pytanie:* **Nasze badanie nie potwierdziło związku między wysokością wynagrodzenia biegłych rewidentów a stosowaniem sztucznej inteligencji przez klienta. Co może być tego przyczyną? *(free text)***

Znaczy, to jest właśnie ciągle pewnie z jednej strony kwestia rozwoju tych systemów, na ile już właśnie te systemy są na dużą skalę stosowane zarówno przez audytorów i klienta. To jest jedna pewnie rzecz. Wydaje mi się, że na ten moment jeszcze to jest wykorzystane ciągle na takim niskim bądź średnim poziomie. Ja pamiętam, że jak zaczynałem przygodę swoją z audytem to wtedy wieszczono, że kiedyś za kilka lat to tylko podłączymy się gdzieś tam do systemu klienta wciśniemy Enter i komputer za kilka chwil, za kilka godzin czy minut wyrzuci raport gotowy i wszystko zbadane. Jak na ten moment takich mądrych systemów jeszcze nie ma. Więc zaledwie pewnie jeszcze ten rozwój nie jest aż taki duży, to może być jedna przyczyna. Druga rzecz to jest ta kwestia właśnie tej efektywności. Czyli z jednej strony inwestujemy w systemy, ale dzięki temu jesteśmy w stanie my jako biegli niektóre procedury zaadresować bardziej efektywnie i w ten sposób przyoszczędzić z kolei na innych elementach badania. Jeżeli widzimy z kolei, że te systemy u klienta pracują bardzo dobrze, szczególnie w kolejnych latach badania, no to też można to efektywnie wykorzystać i gdzieś tam dzięki temu to wynagrodzenie też nie musi aż tak mocno iść do góry.

13. Proszę uszeregować czynniki uwzględnione w zaprezentowanym modelu rozszerzonym według ważności - uwzględniając ich wpływ na ryzyko audytu, **przy założeniu, że 1 oznacza czynnik najbardziej istotny (najważniejszy), 5 – czynnik najmniej istotny. (Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego).**

Czynnik	Ważność czynnika

	(1-5) Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego
Ryzyko nieodłączne	1
Ryzyko kontroli	2
Ryzyko przeoczenia	3
Ryzyko AI audytora	5
Ryzyko AI klienta	4

Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. (*free text)*
Ryzyko nieodłączne to bym dał pewnie jeden. Spontanicznie powiedziałbym pewnie 1 2, 3, 5 i 4. Znaczy, dlatego pytałem w jakim to kontekście. Tak więc jeżeli z tymi systemami sztucznej inteligencji pójdziemy i klienci pójdą też, gdzieś tam bardzo się te systemy rozwiną to pewnie to ryzyko sztucznej inteligencji i po stronie audytora i klienta będzie gdzieś tam rosło. Natomiast gdy patrzymy na razie jeszcze jak to w tym momencie wygląda nadal bym powiedział, że bardziej właśnie należy je uszeregować 1, 2, 3. 5 i 4. Troszeczkę więcej bym tutaj dał do tego ryzyka po stronie klienta, jeżeli ten klient stosuje AI. Trochę mniej po stronie audytora, dlatego że wydaje się mi, że jeżeli audytor stosuje te systemy, no to one są już na tyle gdzieś tam wcześniej przebadane, przetestowane, że tutaj nie powinny one tego ryzyka gdzieś tam podbijać aż tak mocno.

14. **Czy, i w jaki sposób przypisanie osobowości prawnej sztucznej inteligencji wpłynęłoby na proces oceny ryzyka badania?**
    Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

O co może chodzić z tym pytaniem, jeżeli chodzi o tą osobowość prawną sztucznej inteligencji? W jakim sensie?
Myślę, że przypisanie tej osobowości prawnej trochę jednak by mogło ryzyko badania zwiększyć, w sensie, mogłoby to być troszeczkę wykorzystywane do takiego rozmycia odpowiedzialności osób, które aktualnie odpowiadają za różne tematy, czyli w spółkach są odpowiedzialne. To byłaby taka łatwa możliwość do znalezienia niejakiego kozła ofiarnego, że to system, że to sztuczna inteligencja itd. Także ja bym powiedział, że to w tę stronę. Czyli mogłoby troszeczkę ryzyko zwiększać.

15. **KNF, PANA, MF, PIBR, biegli, naukowcy - która grupa powinna ustrukturyzować dyskusję o ocenie ryzyka badania w środowisku sztucznej inteligencji? Dlaczego?**
    Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

Ja myślę, że tutaj pewnie to musiałoby być gdzieś tam pomieszane. Taka grupa z jednej strony naukowcy, którzy te systemy rozwijają a z drugiej strony właśnie biegli, czyli osoby, które czynnie tematem się zajmują i z kolei kolejna grupa z trzeciej 3 strony właśnie PANA jakby jako regulator. Czyli gdzieś tam organ odpowiedzialny za ten rynek audytorski, który pewnie pewnym momencie musiałby gdzieś tam w jakiś sposób zatwierdzić, czy w jakiś sposób zaopiniować właśnie czy stosowane przez biegłych systemy sztucznej inteligencji odpowiednio adresują te ryzyka badania. Tak ja pewnie bym to widział. Taką mieszaną grupę. Tak ten sposób.

16. **Czy jest coś, co chciałby/chciałaby Pan/Pani dodać/podkreślić w kwestii omawianej problematyki badawczej?** *(free text)*

Myślę, że tak spontanicznie to chyba nie. Wszyscy tutaj trzymamy kciuki za rozwój tej dziedziny, bo to jest gdzieś tam pewnie w przyszłości szansa. Wydaje się, że powinien ten rozwój tych systemów gdzieś tam wszystko poprawić i jakość badań, i jakość raportowania przez spółki. Natomiast no oczywiście to wszystko wymaga czasu i też jest oczywiście kosztowne i wymaga też takiego dłuższego procesu, w tym wdrożenia testowania, żeby to faktycznie działało i spełniało swoje cele.